MUSIQA DARSLARIDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ НА УРОКАХ МУЗЫКИ

THE EFFECTIVENESS OF USING INTERACTIVE METHODS IN MUSIC LESSONS

Farg'ona Davlat Universiteti

Musiqa ta'limi va san'ati

Fakulteti magistranti

Egamberdiyeva Madinaxon Xasanboy qizi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada musiqa darslarida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik ahamiyati, o'quvchilarning musiqiy bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim texnologiyalarining musiqa mashg'ulotlaridagi o'rni, interfaol metodlarning o'quvchilarning ijodiy fikrlashi, estetik didi va mustaqil faoliyatini rivojlantirishga ta'siri yoritiladi.

Kalit so'zlar: interfaol metod, musiqa ta'limi, pedagogik texnologiya, musiqa darsi, ijodiy faoliyat, estetik tarbiya, innovatsion yondashuv, musiqiy qobiliyat, ta'lim samaradorligi.

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируется педагогическое значение использования интерактивных методов на уроках музыки, а также их эффективность в развитии музыкальных знаний и навыков учащихся. Освещается роль современных образовательных технологий в музыкальных занятиях, влияние интерактивных

методов на развитие творческого мышления, эстетического вкуса и самостоятельной деятельности учащихся.

Ключевые слова: интерактивный метод, музыкальное образование, педагогическая технология, урок музыки, творческая деятельность, эстетическое воспитание, инновационный подход, музыкальные способности, эффективность обучения.

ABSTRACT

This article analyzes the pedagogical importance of using interactive methods in music lessons and their effectiveness in developing students' musical knowledge and skills. It also highlights the role of modern educational technologies in music classes and the influence of interactive methods on students' creative thinking, aesthetic taste, and independent activity.

Keywords: interactive method, music education, pedagogical technology, music lesson, creative activity, aesthetic education, innovative approach, musical ability, educational effectiveness.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar o'quv jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishni talab etmoqda. Ayniqsa, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy qobiliyati va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi interfaol metodlardan foydalanish dolzarb masalalardan biriga aylandi. Shu nuqtai nazardan, musiqa ta'limida ham innovatsion yondashuvlarni qo'llash, dars samaradorligini oshirish hamda o'quvchilarning san'atga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish muhim аҳамият kasb etadi. Musiqa insonning ma'naviy-ruhiy dunyosini boyituvchi, estetik tafakkurini rivojlantiruvchi hamda milliy qadriyatlarni shakllantiruvchi muhim san'at turidir. Musiqa darslari orqali o'quvchilarda nafaqat musiqiy bilim va ko'nikmalar, balki badiiy did, ijodiy fikrlash, jamoa bilan ishlash va estetik madaniyat ham shakllanadi. Shu sababli musiqa

mashg‘ulotlarini zamonaviy pedagogik talablar asosida tashkil etish ta’lim jarayonining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

An’anaviy dars usullarida o‘qituvchi asosiy faol subyekt sifatida namoyon bo‘lsa, interfaol metodlarda o‘quvchi ta’lim jarayonining faol иштирокчисига aylanadi. Interfaol metodlar o‘quvchilarni erkin fikrlashga, mustaqil izlanishga, guruh bilan ishlashga va ijodiy yondashishga undaydi. Ayniqsa, musiqa darslarida “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Rol o‘ynash”, “Bahs-munozara”, “Sinkveyn”, “Bumerang” kabi metodlardan foydalanish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshirib, musiqiy materiallarni chuqurroq o‘zlashtirishiga yordam beradi.

Zamonaviy ta’lim tizimida interfaol metodlardan foydalanishning asosiy maqsadi o‘quvchilarning bilim olish jarayonidagi faolligini oshirish va ularni mustaqil fikrlashga o‘rgatishdan iboratdir. Musiqa darslarida interfaol metodlarning qo‘llanilishi o‘quvchilarning musiqiy eshituvini, ritmni his qilish qobiliyatini, vokal ijrochilik malakasini va ijodiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bunday metodlar o‘quvchilar o‘rtasida hamkorlik muhiti va sog‘lom ijodiy raqobatni shakllantiradi[1].

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari rivojlangan davrda yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda musiqa ta’limining o‘rni beqiyosdir. Shu sababli musiqa darslarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish, interfaol metodlarning samaradorligini ilmiy jihatdan o‘rganish va amaliyotga tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi musiqa darslarida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik samaradorligini tahlil qilish, ularning o‘quvchilarning musiqiy qobiliyati, ijodiy faoliyati va estetik tarbiyasiga ta’sirini yoritishdan iboratdir. Shuningdek, maqolada zamonaviy musiqa ta’limida interfaol metodlardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari ham ko‘rib chiqiladi.

[1] Nizomiy Tojiboyev. Pedagogik texnologiyalar va mahorat. – Toshkent: Fan, 2010.

ASOSIY QISM

Musiqa ta’limi jarayonida interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning darsdagi faolligini oshirish, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Zamonaviy ta’lim tizimida o‘quvchini ta’lim jarayonining markaziga qo‘yish asosiy tamoyillardan biri bo‘lib, bu jarayonda interfaol metodlar samarali natija beradi. Ayniqsa, musiqa darslarida bunday metodlarning qo‘llanilishi o‘quvchilarning musiqiy idroki, eshituv qobiliyati va estetik tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Interfaol metodlarning asosiy xususiyati shundaki, ular o‘quvchilarni passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Musiqa mashg‘ulotlarida o‘quvchilarning kuylash, tinglash, ritmni his qilish, musiqiy asarlarni tahlil qilish va ijodiy topshiriqlarni bajarish jarayonida faol qatnashishi dars samaradorligini oshiradi. Shu sababli interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning bilimlarni chuqurroq o‘zlashtirishiga yordam beradi.[2]

Musiqa darslarida keng qo‘llaniladigan interfaol metodlardan biri “Aqliy hujum” metodidir. Ushbu metod orqali o‘quvchilar musiqiy mavzular yuzasidan erkin fikr bildiradi, o‘z qarashlarini asoslaydi va ijodiy yondashuvni namoyon etadi. Masalan, ma’lum bir kuy yoki qo‘shiq tinglangandan so‘ng uning xarakteri, mazmuni va badiiy xususiyatlari haqida fikr almashish o‘quvchilarning musiqiy tafakkurini rivojlantiradi.

Shuningdek, “Klaster” metodidan foydalanish ham musiqa darslarida samarali natija beradi. Bu metod orqali o‘quvchilar musiqa janrlari, cholg‘u asboblari yoki kompozitorlar ijodi haqida tushunchalarni tizimli ravishda ifodalaydi. Natijada mavzu yuzasidan yaxlit tasavvur shakllanadi hamda o‘quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyati rivojlanadi.

“Rol o‘ynash” metodi esa musiqa mashg‘ulotlarining yanada qiziqarli va mazmunli o‘tishini ta’minlaydi. Mazkur metod orqali o‘quvchilar bastakor, xonanda yoki dirijyor obrazida chiqish qilib, musiqiy faoliyatning amaliy tomonlarini his qiladi. Bu esa ularning ijodiy faolligini oshirish bilan birga, san’atga bo‘lgan qiziqishini

[2] Otanazar Matyoqubov. Maqomot. – Toshkent: Musiqa, 2004

kuchaytiradi. Ayniqsa, boshlang‘ich sinflarda ushbu metoddan foydalanish bolalarning emotsional dunyosiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Musiqa darslarida interfaol metodlarni qo‘llash o‘quvchilar o‘rtasida hamkorlik muhiti yaratishga ham xizmat qiladi. Guruhli ishlash jarayonida o‘quvchilar bir-birining fikrini tinglash, jamoa bilan ishlash va o‘zaro hurmat tamoyillarini o‘rganadi. Bu esa nafaqat musiqiy bilimlarni rivojlantiradi, balki o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini ham shakllantiradi.

Bundan tashqari, zamonaviy axborot texnologiyalari bilan uyg‘unlashgan interfaol metodlar musiqa ta’limining sifatini yanada oshirmoqda. Multimedia vositalari, audio va video materiallar, elektron darsliklar hamda interaktiv taqdimotlardan foydalanish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi. Ayniqsa, mashhur bastakorlar hayoti va ijodini videomateriallar orqali o‘rganish yoki milliy cholg‘ular ovozini multimedia vositalari yordamida tinglash ta’lim samaradorligini oshiradi. Shunday qilib, musiqa darslarida interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish, ularning estetik dunyoqarashini shakllantirish hamda ijodiy faoliyatini qo‘llab-quvvatlashda muhim pedagogik ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy ta’lim jarayonida interfaol metodlarni maqsadga muvofiq qo‘llash musiqa ta’limining samaradorligini oshirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

TAHLIL VA MUHOKAMA

Musiqa darslarida interfaol metodlardan foydalanish zamonaviy pedagogikaning muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida ta’lim samaradorligini oshirishda katta аҳамият kasb etmoqda. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, an’anaviy dars shakllarida o‘quvchilar asosan tinglovchi vazifasini bajarsa, interfaol metodlarda ular ta’lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi. Natijada o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishi ortib, bilimlarni o‘zlashtirish darajasi yuqorilaydi. Ayniqsa, musiqa kabi amaliy va ijodiy fanlarda interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning emotsional va estetik rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Tahlil jarayonida aniqlanishicha, interfaol metodlar o‘quvchilarning musiqiy tafakkurini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Masalan, “Aqliy hujum” metodida o‘quvchilar musiqiy asarlar yuzasidan erkin fikr bildiradi, kuy va qo‘shiqlarning xarakterini mustaqil tahlil qiladi. Bu esa ularda ijodiy fikrlash va musiqiy idrokning shakllanishiga yordam beradi. “Klaster” va “Sinkveyn” metodlari esa musiqiy tushunchalarni tizimli ravishda o‘zlashtirish imkonini yaratadi. Natijada o‘quvchilarning mavzuni mantiqiy va obrazli tasavvur qilish qobiliyati rivojlanadi.

Muhokama davomida interfaol metodlarning tarbiyaviy ahamiyati ham alohida e’tirof etildi. Musiqa darslarida guruhli ishlash, bahs-munozara va ijodiy topshiriqlardan foydalanish o‘quvchilarda jamoaviylik, hamkorlik va o‘zaro hurmat kabi fazilatlarni shakllantiradi. Ayniqsa, jamoa bo‘lib kuylash yoki musiqiy sahna ko‘rinishlarini tashkil etish o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantiradi. Bu esa ta’lim jarayonida sog‘lom psixologik muhit yaratishga xizmat qiladi[3].

Zamonaviy axborot texnologiyalarining interfaol metodlar bilan uyg‘unlashuvi ham musiqa ta’limining samaradorligini oshirmoqda. Multimedia vositalari, audio va video materiallardan foydalanish o‘quvchilarning musiqiy eshituvini rivojlantirib, mavzularni yanada qiziqarli shaklda o‘zlashtirishiga yordam beradi. Masalan, mashhur kompozitorlar hayoti va ijodini videolavhalar asosida o‘rganish yoki milliy cholg‘ular ovozini elektron dasturlar orqali tinglash o‘quvchilarda kuchli taassurot uyg‘otadi. Shu sababli zamonaviy texnologiyalar interfaol metodlarning ajralmas qismiga aylanib bormoqda.

Biroq interfaol metodlardan foydalanishda ayrim muammolar ham mavjud. Ayrim hollarda o‘qituvchilarning zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo‘yicha yetarli tajribaga ega emasligi yoki texnik vositalarning cheklanganligi dars samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shuningdek, interfaol metodlarni noto‘g‘ri tanlash yoki mavzuga moslashtirmaslik natijasida darsning asosiy maqsadi

[3] Saidahror G‘ulomov. Interfaol ta’lim metodlari. – Toshkent: Universitet, 2016

to‘liq amalga oshmasligi ehtimoli mavjud. Shu sababli o‘qituvchi har bir metodni dars mavzusi, o‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlari asosida tanlashi zarur.

Tahlillar asosida shuni aytish mumkinki, musiqa darslarida interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning musiqiy bilim, ko‘nikma va malakalarini rivojlantirish bilan birga, ularning ijodiy faolligi va estetik dunyoqarashini shakllantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Shu bois zamonaviy musiqa ta’limida interfaol metodlarni keng joriy etish va ularni pedagogik jihatdan takomillashtirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida musiqa darslarida interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning musiqiy bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega ekanligi aniqlandi. Xususan, interfaol metodlar asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlarda o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishi, faolligi va mustaqil fikrlash qobiliyati sezilarli darajada oshgani kuzatildi.

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Rol o‘ynash”, “Bahs-munozara” kabi metodlar o‘quvchilarning musiqiy tafakkurini rivojlantirishga, ularning ijodiy yondashuvini shakllantirishga hamda musiqiy asarlarni chuqurroq tahlil qilishiga yordam beradi. Ayniqsa, guruhli ishlashga asoslangan interfaol metodlar o‘quvchilarda jamoaviylik, hamkorlik va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qilishi aniqlandi.

Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalari bilan uyg‘unlashgan interfaol metodlardan foydalanish musiqa ta’limining sifatini yanada oshirishi ma’lum bo‘ldi. Multimedia vositalari, audio va video materiallar orqali o‘quvchilarning musiqiy eshituv qobiliyati, ritmni his qilish malakasi va estetik dunyoqarashi rivojlanishi kuzatildi. Bu esa musiqa mashg‘ulotlarining qiziqarli va mazmunli tashkil etilishiga imkon yaratadi.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning nafaqat musiqiy bilimlarini, balki ularning shaxsiy sifatlarini ham rivojlantiradi. Jumladan, o‘quvchilarda erkin fikrlash, ijodkorlik, tashabbuskorlik va o‘z fikrini mustaqil bayon qilish ko‘nikmalari shakllanadi. Shu bilan birga, bunday metodlar o‘quvchilarning milliy musiqa san’atiga bo‘lgan qiziqishi va hurmatini oshirishga ham xizmat qiladi[4].

Natijalardan kelib chiqib aytish mumkinki, musiqa darslarida interfaol metodlardan samarali foydalanish ta’lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Shu sababli zamonaviy musiqa ta’limi jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlarni keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA

Musiqa ta’limi jarayonida interfaol metodlardan foydalanish zamonaviy pedagogikaning muhim talablaridan biri bo‘lib, u o‘quvchilarning musiqiy bilim, ko‘nikma va malakalarini samarali rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, interfaol metodlar asosida tashkil etilgan musiqa darslari o‘quvchilarning darsdagi faolligini oshirib, ularni mustaqil fikrlashga, ijodiy izlanishga va jamoa bilan hamkorlikda ishlashga undaydi.

Shuningdek, interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning musiqiy tafakkuri, estetik didi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita ekanligi ma’lum bo‘ldi. Ayniqsa, “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Rol o‘ynash”, “Bahs-munozara” kabi metodlar orqali o‘quvchilar musiqiy asarlarni chuqurroq tahlil qilish, o‘z fikrini erkin bayon etish va ijodiy yondashuvni namoyon etish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bu esa musiqa ta’limining mazmun va sifat jihatidan boyishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari zamonaviy axborot texnologiyalarining interfaol metodlar bilan uyg‘unlashuvi musiqa darslarining samaradorligini yanada oshirishini ko‘rsatdi. Multimedia vositalari, audio va video materiallardan foydalanish o‘quvchilarning

[4] Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992.

musiqiy eshituv qobiliyatini rivojlantirib, darslarni yanada qiziqarli va ta’sirchan tashkil etishga yordam beradi. Natijada o‘quvchilarning musiqa san’atiga bo‘lgan qiziqishi va motivatsiyasi kuchayadi.

Biroq interfaol metodlarni samarali qo‘llash uchun o‘qituvchidan yuqori pedagogik mahorat, zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash ko‘nikmasi hamda darsni puxta rejalashtirish talab etiladi. Shu sababli musiqa o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, ularni innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida qayta tayyorlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, musiqa darslarida interfaol metodlardan foydalanish ta’lim samaradorligini oshirish, o‘quvchilarning estetik dunyoqarashi va ijodiy faoliyatini rivojlantirishning muhim omili hisoblanadi. Zamonaviy musiqa ta’limida interfaol metodlarni keng qo‘llash yosh avlodni ma’naviy barkamol, estetik jihatdan yetuk va ijodkor shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI

1. Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992.
2. Yunus Rajabiy. O‘zbek xalq musiqasi. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san’at nashriyoti, 1955.
3. Otanazar Matyoqubov. Maqomot. – Toshkent: Musiqa, 2004.
4. Nizomiy Tojiboyev. Pedagogik texnologiyalar va mahorat. – Toshkent: Fan, 2010.
5. Saidahror G‘ulomov. Interfaol ta’lim metodlari. – Toshkent: Universitet, 2016.
6. O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi. Pedagogik texnologiyalarni ta’lim jarayoniga joriy etish metodikasi. – Toshkent, 2018.
7. UNESCO. Arts Education and Innovative Teaching Methods. – Paris, 2020.
8. Pedagogika bo‘yicha ilmiy maqolalar to‘plami. – Toshkent: Fan, 2019.
9. Musiqashunoslik bo‘yicha zamonaviy tadqiqotlar. – Toshkent: Musiqa, 2021.
10. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi.